

Emlékoszlopot avattak Debrecenben

Emlékezés Kaán Károlyra és az első hazai természetvédelmi terület védetté nyilvánítására

Kaán Károly születésének 150. évfordulója és az első hazai természetvédelmi terület, a Debreceni Nagyerdő védetté nyilvánításának 78. évfordulója alkalmából rendezett ünnepséget a NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt. és az Országos Erdészeti Egyesület 2017. október 10-én, Debrecenben.

A résztvevőket elsőként Szalacsi Árpád a NYÍRERDŐ Zrt. vezérigazgatója köszöntötte.

„Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Köszöntök mindenkit itt, Debrecenben, a Kaán Károly születésének 150. évfordulója és az első hazai természetvédelmi terület, a Debreceni Nagyerdő védetté nyilvánításának 78. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen. Megtiszteltetés számunkra, hogy vendégeink között üdvözölhetem *dr. Barcsa Lajost*, Debrecen Megyei Jogú Város alpolgármesterét, *Zambó Pétert*, az Országos Erdészeti Egyesület elnökét és *dr. Kovács Zitát*, a Hortobágyi Nemzeti Park igazgatóját.

Örülök, hogy az ország minden tájáról érkeztek vendégek erre az ünnepségre. A keleti országrészt tapasztalataink szerint még mindig kevesen keresik fel. Az ilyen alkalmak is jók arra, hogy a hozzánk érkezők bepillantást nyerjenek a térség értékeibe, például megismerjék a Debreceni Nagyerdőt, és jó hírt vigyék ennek a területnek.

A Debreceni Nagyerdő meghatározó fontosságú a megyeszékhely minden lakója számára. A város tüdeje, kikapcsolódás, pihenés, sportolás helyszíne. 1939. október 10-e jelentős dátum a Debreceni Nagyerdő életében. Akkor – ami egyébként szintén egy keddi nap volt, mint a mai – a magyar Természetvédelmi Törzskönyv első tételeként jegyezték be a Nagyerdő egy 31 hektáros részét, valamint még öt kisebb területet.

„Az erdő nem azért van, hogy 'szolgáljon' minket! Inkább bölcsen meg kell értenünk a működését, és hálásan elfogadni jótéteményeit.» *Jane Goodall* angol antropológus írt egy helyen így az erdőről. Mi erdészek teljesen azonosulunk ezzel a gondolattal. Azon dolgozunk, hogy minél jobban megértsük az erdők, köztük a Debreceni Nagyerdő működését, és jótéteményeit megosszassuk az erdőjárókkal.

Társaságunk két megyében gazdálkodik, de talán nem árulok el azzal titkot, ha elmondom, hogy a hajdú-bihari megyeszékhely kiemelten fontos nekünk. Ez fejlesztéseinkben is megmutatkozik. A környékbeli turisztikai célpontok megújításán túl a közeli Halápon turistaházat alakítottunk ki, a megyeszékhelyen közreműködtünk egy játszótér bővítésében, valamint új épületet kapott a Debreceni Erdészet és Nagyerdei Erdészeti Erdei Iskola. Igyekszünk a Debreceni Nagyerdőt is legjobb tudásunk szerint kezelni, gondozni, hiszen a városlakók elsősorban ennek állapotán, tisztaságán keresztül tudják lemérni azt a munkát, amit társaságunk végez. Ők ugyanis elsősorban közjóléti, turisztikai vonatkozásban találkoznak az erdővel.

A 150 évvel ezelőtt született Kaán Károly a magyar erdőgazdálkodás meghatározó alakja volt. Ő volt az ugyanis, aki az elsők között ismerte fel az erdők közjóléti, turisztikai és egészségvédelmi hasznát. Munkássága, gondolkodásmódja példaként szolgálhat minden ma élő erdész számára. Az Alföld-fásítási program elindítása, a hazai természetvédelem alapelveinek kidolgozása – csak kettő számtalan kezdeményezése közül, amelyek ma is meghatározzák mindennapjainkat. Ezért is kell azon dolgoznunk, hogy

nemcsak a mostani, hanem a következő generációk is tisztában legyenek Kaán Károly jelentőségével.

„A bagyomány nem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása.» Azért választottam *Morus Tamás*, a 15-16. század fordulóján élő angol államférfi gondolatát, mert nagyon jól megfogalmazza, hogy mi a feladata az egymás után jövő generációknak. Lehetőségeinkhez mérten mi is igyekszünk a lángot továbbadni. Erdei iskolai programjainkon, foglalkozásainkon próbáljuk megismertetni Kaán Károly szellemiségét, az erdő szeretetét a gyerekekkel, abban bízva, hogy majd ők is ugyanígy tesznek, ha felnőnek.

A mostani kettős ünnep előtt egy emlékmű felállításával szeretnénk tisztelni. A hamarosan leleplezendő alkotás Vass Tamás erdőmérnök, a Debreceni Erdészet nyugalmazott igazgatóhelyettesének keze munkáját dicséri. Ezúton is szeretném megköszönni neki az emlékmű elkészítését, és engedjék meg, hogy egyúttal köszönetemet fejezzem ki minden munkatársamnak a mostani ünnepség előkészítéséért. Köszönöm, hogy meghallgattak. Üdv az erdészeknek!”

Dr. Barcsa Lajos, Debrecen alpolgármestere arról beszélt, hogy a gondos kezek munkájának hatására kiváló állapotban van a Debreceni Nagyerdő. Kijelentette: példaértékű az önkormányzat és a NYÍRERDŐ Zrt. közötti

együttműködés. A társaság az állampolgárok széles körét érintő jóléti fejlesztéseket valósított meg. Ilyen a Halápi Turistaház, a Nagyerdei Erdészeti Erdei Iskola, illetve a Békás-tavi játszótérhez adott támogatás. Az erdőgazdaság nem egy bezárkózott állami cég, amely öncélú fejlesztéseket végez, hanem olyan fejlesztésekben gondolkodik, amelyek az állampolgárok tömegeit szólítják meg.

Az alpolgármester köszöntő szavai után *Zambó Péter*, az OEE elnöke tartotta meg ünnepi beszédét.

„El kell jönnie az időnek, amikor az erdő minden magyar kultúrember szemének és szívének is egyik legkedvesebb tárgya lesz. Azt nemcsak azért fogja nagyra becsülni, mert testét-lelkét üdíti és megnyugtatja, szépérzékét gyönyörködte-ti: de mert a magán- és közgazdasági érdekek nézőpontjából is a nemzet egyik legértékesebb kincsét ismeri fel benne.”

Tisztelt igazgató úrhölgy, alpolgármester úr, vezérigazgató úr, tisztelt ünneplő közönség, hölgyeim és uraim!

Kaán Károly fejezte be így *Erdőgazdaság-politikai kérdések* című könyvét, én pedig ezzel az idézettel köszöntöm önöket az Országos Erdészeti Egyesület képviselőjében.

150 esztendeje született nagy elődünk emlékévének egyik jelentős eseményén vagyunk. Az emlékevet Egyesületünk hirdette meg – főhajtással egykori alelnökünk, tiszteletbeli tagunk, a nagybetűs erdőmérnök, gazdaságpolitikus, akadémikus, államtitkár, a 20. század első felének legjelentősebb magyar erdőszaktudósa előtt. A gényes elött, aki Trianon után erdőgazdálkodásunk és az Egyesület újjászervezője, az Alföld fásításának apostola, emellett a magyar természetvédelem megeremtője volt.

Köszönöm kedves házigazdáinknak, hogy az alföldi erdőgazdálkodás, egyben a honi természetvédelem emblematikus helyszínén, a Debreceni Nagyerdőben adnak lehetőséget az ünneplésre! A Nagyerdőben, melynek egyik parcelláját pontosan 78 esztendeje egyes sorzámmal jegyezték be a védett természeti területek törzskönyvébe. Biztosan nem véletlen, hogy Kaán, mint akkor az Országos Természetvédelmi Tanács elnöke éppen ennek, az alföldi erdők reliktumaként ismert területnek a védetést nyilvánítását támogatta elsőként.

A mai ünnepségünk tehát szerves része az emlékevet átfogó rendezvény-sorozatnak. Ebből a teljesség igénye nélkül emelem ki a kaszói vándorgyűlésünkön közel ezer szakember részvételével tartott patinás megemlékezést,

telével tartott patinás megemlékezést, Kaán szobrának felavatását az FM árkádján alatt, az agrárium nagyjainak csarnokában, valamint az idén 25 esztendő Kaán Károly Országos Természet- és Környezetismereti Verseny gyerekek százait megmozgató eseményeit.

Kaán Károly életműve korszakos jelentőségű az erdőszaktudomány és az OEE történetében. Nagysága, szellemi öröksége jól ismert az erdővel kapcsolatos szakmák képviselői előtt. A halála óta eltelt nyolc évtized társadalmi rendszereinek mindegyikében elismerték a munkásságát.

Kevesen voltak képesek egy ágazat annyi részterületén maradandót alkotni, mint ő. Legfontosabb teljesítménye a komplex erdőgazdálkodás eszmérendszerének megalkotása volt. Az általa feltárt természeti és társadalmi összefüggések alapján merőben új szakterületek jöttek létre, ezek már részei a mindennapi életünknek.

Olyan, napjainkban megkerülhetetlen fogalmak gyökereznek bennük, mint a fenntarthatóság, a környezettudatosság, a táj- és a vidékfejlesztés, az erdők ökoszisztéma-szolgáltatásai. Kaán

az erdőszaktudomány problémakörét kiterjesztően értelmezve jutott el a természetvédelemig, a vidéket szolgáló gazdaságpolitikáig. Életműve összekapcsolta a klasszikus erdőszaktudományt a modern természetkezeléssel – biztosítva az erdőszaktudomány két évszázados folytonosságát, bizonyítva a más szakterületekre is kiható jelentőségét. Felvilágosultságával, összefüggéseket felismerő képességével megelőzte a saját korát.

A Debreceni Nagyerdő szelleme arra kötelez, hogy Kaán Károly gazdag szellemi örökségéből az alföldi erdők és a természetvédelem szolgálatában elért eredményeket emeljem ki.

Kaán a kiegészítés évében született, a maga erejéből felépített karrierje a Selmeci Akadémia padjaiból indult. Besztercebányán lépett állami szolgálatba. A Felvidék és a nagy elődök szellemisége inspirálta a szakma minden területére kiterjedő érdeklődését. Indulása a kincstári erdőszaktudomány mintáját követte: erdőmérnök, főerdőmérnök, majd erdőmester.

Kvalitásával korán magára vonta *Darányi Ignác* miniszter figyelmét, aki »a védelemre érdemes dolgok« összefoglalásával bírta meg. Az általa készített javaslat később jelentős döntések megalapozója lett! Emellett kimondhatjuk, hogy Kaán az Egyesületben kezdte meg a természetvédelmi tevékenységét. Az első ilyen tárgyú dolgozatait az OEE karolta fel.

A Minisztériumban negyvenévesen vette át *Bedő Albert* szellemi örökségét. Erdőtanácsos, majd helyettes államtitkár, az ország erdő- és faügyeinek kormánybiztosa. Újjászervezte az erdőigazgatást, kidolgozta és működésbe hozta a természetvédelem szervezetiét. Gazdaságunk szellemi fegyvertárát gyarapító működését rendkívüli intézkedések sora kísérte.

Neki jutott a feladat, hogy a Trianonnal megcsönkített ország erdőgazdaságának kiutat adjon a reményvesztettségéből. Önzetlenül karolta fel a megszállóktól üldözött Kárpát-medencei erdőszaktudókat.

»Erdőt az Alföldre!« – mutatott irányt a nagyra törő programjával. Erős kézzel teremtette meg a Haza faellátását. Csonkaország erdőgazdaságának egyensúlyba hozásáért törvényjavaslatokat alkotott, közöttük a híres Alföld-fásítási törvényt. Hogy »fából ne csak bölcsőre és koporsóra teljék«, és »az évszázados fatölkét ne tékozzoljuk«, világos alapelveket fogalmazott meg: minden arra érdemes helyen, így az Alföldön növelni kell az erdők és fásítások területét, a megmaradt erdőkben szakszerű, értéknövelő, belterjes gazdálkodást kell folytatni!

Máig érvényes vezérelve volt, hogy gyarapítsa a magyar föld embereltartó képességét. Ideálja a legnagyobb magyar, *Széchényi István*: »Ha elsovad a Duna-Tisza köze népe, el fog hervadni az egész magyarság!« – írta a gróf szellemében. Megszervezte a szegedi erdőigazgatóságot az erdőhivatalokkal, mellette a kecskeméti és a püspökkladányi kísérleti telepeket.

Kaán Károly érdemben tett az alföldi nép felkarolásáért: 100 ezer hold új erdő telepítését indította el! Karrierje csú-

csán államtitkár, valamint a Tudományos Akadémia levelező tagja. Küldetését mutatja székkfoglaló előadásának címe is: *Változások a Nagy Magyar Alföld képén*. Később, *Gróf Széchenyi István és a Nagy Magyar Alföld* címmel tartott előadást az Akadémián.

Határozott személyisége megosztotta korának érdekköreit – a közcélúságot »széllal szemben« is harcosan képviselte. Állami erdőirányításra törekedett, az erdőmérnökök vezére és atyai barátja volt. Bírálói szerint »az eget is királyira akarta festeni«. Vasakarattal állt ki az elvei és a munkatársai mellett.

Nyugdíjazása után töretlenül alkotott tovább – egy második életművel felérő teljesítményt produkált. Gazdaságpolitikai és természetvédelmi tárgyú dolgozatai kitűntek történelmi távlatokkal, a lényeg mesteri kifejtésével. Mái forrásai a kutatásoknak, megjelenésüket akadémiai díjak sorával jutalmazták. Legismertebb munkái: *A magyar Alföld, Az Alföld problémája és az Alföldi kérdések*.

Széchenyi elveinek magaslatán állva értékelte azokat a természeti és közgazdasági kérdéseket, amelyek elvezetnek az Alföld problémáinak megoldásához. Gondolatainak aktualitása a 21. század első évtizedének végén is megdöbbentő az olvasót.

Markáns szerepet tulajdonít az alföldi városok identitásának, hagyományainak, lokális társadalmi szerveztségének. Számtalanszor tér ki például Debrecen, Kisújszállás, Karcag gazdasági vagy éppen politikai típusú, helyben érvényes megoldásaira.

A *Természetvédelem és természeti emlékek* című művel megalapozta az erdőkről és a természet védelméről szóló 1935. évi törvényt, egyben újtárra indította a hazai természetvédelem eszméjét is. A Természetvédelmi Tanács elnöki tisztét 1938-ban fogadta el – két évre rá elragadta a váratlan halál.

Madas András szerint (akinek centenáriuma az idei év): *»Kaán hazaszeretete volt az a példás mozgató erő, mely halála pillanatáig tevékenységre sarkallta őt«.*

Bizonyosságát adta, hogy az erdőgazdálkodás békésen megférhet a modern természetvédelemmel. Elve volt az erdők klímát kiegyenlítő hatásának alkalmazása, a vizek megtartása – ami a globális felmelegedést kompenzáló cselekvés látnokává tette őt. Elsődlegesnek tartotta a termőföld védelmét, harcot hirdetett a homok és a szik terjedése ellen. Ma az erdők vidékfejlesz-

tésben gyakorolt szerepéről sokat beszélünk. Kaán is e szerint gondolkodott, amikor az állami erdőket a vidéki népesség munkaadójává tette.

Az elsők között ismerte fel, hogy az erdőknek közjóléti, turisztikai és egészségvédelmi hasznuk is van: *»A közönség, mely a legkedvesebb órákat éli az erdőben, hovatovább jobban becsüli meg fáit. Megszületik az erdő kultusza, mely az erdőgazdaság felvirágzásával együtt első feltétele az erdős vidék jólétének s az erdők fenntartásához fűződő államgazdasági érdekek biztosításának.«* – írta egszer.

Látnoki képességgel nyitott a természetjárók előtt, amit olyan jeles turisztaszervezetek illetnek máig elismeréssel, mint a Magyar Természetjáró Szövetség. Az érdekképviselőket megerősítve küzdött az erdők érdekét szolgáló közmegegyezésért. 1920-tól egy ciklu-

son át az OEE alelnöke, megújítója, emellett jelentős támogatója. A ma 155 éves *Erdészeti Lapok* újraélesztése is az ő elévülhetetlen érdeme volt.

Számos elismerés érte életében – majd a halála után napjainkig. Ferenc József császártól Vaskoronarendet, Horthy kormányzótól Magyar Érdemrendet kapott. Alma materünk tiszteletbeli doktorává, a Finn Erdészettudományi Társaság tiszteleti tagjává fogadta. Nevét őrzi az OEE szakmai kitüntetése, a Kaán Károly-emlékérem, a modern kor diákjainak szóló Kaán Károly Tanulmányi Verseny, valamint kilátók, források, turistaházak szerte az országban. Emlékhelye van már a Felvidéken is. Páratlan életművét Magyar Örökség Díjjal ismerték el, így az a Nemzeti Aranykönyv része lett.

Tisztelt hölgyeim és uraim! Egyesületünk az ünnepi év alkalmából megújítva adta ki a Kaán Károly életművét összefoglaló kiadványát, amely a honlapun-

król is teljes terjedelmében letölthető. Mindannyian érezzük, hogy gondolatainak ereje ma is erősen hat. Gazdag szellemisége elevenen él az erdészekben és más természetbarátokban.

Oroszi Sándor gondolataival zárom a mai megemlékezést: *»Kaán Károly öröksége keresi az örökösöket. Keresi az államot, amelyik anyagi áldozatokat hoz a természet megóvásáért, kutatásáért és értékek továbbadásáért. Keresi a társadalmat, amelyik okos törvényeivel, önmagát is korlátozva, biztosítja a jövő nemzedék természethez való jogát. Keresi azokat az embereket, akik példát mutatnak, és megtanítanak a természettel való együttélésre.«* Jó Szerencsét, üdv az erdészeknek!

Az OEE elnökének beszéde után dr. Kovács Zita, a Hortobágyi Nemzeti Park igazgatója úgy fogalmazott: a NYÍRERDŐ Zrt. és az igazgatóság kap-

csolata az elmúlt években nagyon sokat fejlődött, egyre sikeresebb az együttműködés. Ahogy Kaán Károly személyében jól megfér egymással az erdészeti és a természetvédelmi elkötelezettség, mi, akik itt vagyunk, ugyanezzel törekszünk. Igyekszünk összehangolni az erdészeti és természetvédelmi teendőinket, szem előtt tartva egymás érdekeit, nem megfélemlítve a közös célról, ami nem lehet kevesebb, mint az, hogy utódaink egészséges környezetben, a Debreceni Nagyerdőhöz hasonló gondozott parkerdőkben, gazdag természeti értékek között élhessenek.

A kettős évforduló tiszteletére emlékoszlopot avattak az ünnepségen, Vass Tamás erdőmérnök alkotását. Az emlékoszlop fája az Debreceni Nagyerdőben élt és halt el. A törzs már a védetté nyilvánítás idején létezett, és akkor is tisztos dimenziójú törzs volt.

Forrás: OEE, NYÍRERDŐ Zrt.
Szerkesztette és képek: Nagy László